

O'SMIR YOSHIDAGI BOLALARDAGI YALLIG'LANISH KASALLIKLARI VA ULARNING ERTA TASHXISI

Tursunov Feruz O'ktam o'g'li

*Samarqand Davlat Tibbiyot universiteti
"Klinik laborator diagnostika va DKTF
klinik laborator diagnostika kursi bilan"
kafedrası stajor assistenti*

Nurmuhammadiyeva Lola

*Samarqand Davlat tibbiyot Universiteti
Tibbiy biologiya ishi yunalishi 4-kurs talabasi*

Rajabova Hilola

*Samarqand Davlat tibbiyot Universiteti
Tibbiy biologiya ishi yunalishi 4-kurs talabasi*

Annotatsiya: Yallig'lanish kasalliklari bolalar va o'smirlar orasida keng tarqalgan va sog'liqni saqlash tizimi uchun jiddiy muammo hisoblanadi. O'smir yoshidagi bolalarda yallig'lanish jarayonlari ko'pincha immun tizimining kamchiliklari, yuqumli kasalliklar yoki allergik reaksiyalar tufayli yuzaga keladi. Bu kasalliklar erta tashxis va davolash talab qiladi, chunki o'smir organizmi o'sish va rivojlanish davrida bo'lib, bu kasalliklar uzoq muddatli asoratlarga olib kelishi mumkin. Maqolada o'smir yoshidagi bolalardagi yallig'lanish kasalliklarining erta tashxisi, diagnostikasi, davolash usullari va profilaktikasi ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Yallig'lanish, o'smirlar, nafas olish tizimi, siydik tizimi, oshqozon-ichak tizimi, muskul-skelet tizimi, appenditsit, astma, pneumoniya, artrit, avtoimmun, infeksiyalar, biologik dori-darmonlar, vaksina, oldini olish.

Tursunov Feruz O'ktam o'g'li

*Samarkand State Medical University
"Clinical laboratory diagnostics and DKTF
with clinical laboratory diagnostics course"
trainee assistant of the department*

Nurmuhammadiyeva Lola

*Samarkand State Medical University
4th year medical biology student*

Rajabova Hilola

*Samarkand State Medical University
4th year medical biology student*

INFLAMMATORY DISEASES IN ADOLESCENT CHILDREN AND THEIR EARLY DIAGNOSIS

Abstract: Inflammatory diseases are common among children and adolescents and are a serious problem for the health care system. In children of adolescent age, inflammatory processes are often caused by deficiencies of the immune system, infectious diseases or allergic reactions. These diseases require early diagnosis and treatment, because the adolescent organism is in the period of growth and development, and these diseases can lead to long-term complications. Early diagnosis, diagnosis, treatment methods and prevention of inflammatory diseases in children of adolescent age are considered in the article.

Key words: Inflammation, adolescents, respiratory, urinary, gastrointestinal, musculoskeletal, appendicitis, asthma, pneumonia, arthritis, autoimmune, infections, biologics, vaccination, prevention.

Yallig'lanish kasalliklari o'smirlar orasida keng tarqalgan bo'lib, nafas olish, siydik chiqarish, oshqozon-ichak va tayanch-harakat tizimlari kabi turli organ tizimlariga ta'sir qiladi. Bu shartlar ko'pincha ko'p omilli bo'lib, genetik moyillik, atrof-muhitni qo'zg'atuvchi omillar va turmush tarzi omillarini o'z ichiga oladi. Har bir holat o'ziga xos alomatlarni ko'rsatadi va muayyan diagnostika va terapevtik yondashuvlarni talab qiladi. Erta tanib olish va aralashuv uzoq muddatli asoratlarning oldini olish va sog'liq uchun yaxshi natijalarni ta'minlash uchun juda muhimdir. Bundan tashqari, ushbu holatlar uchun epidemiologiya va xavf omillarini tushunish samarali profilaktika strategiyalarini amalga oshirish uchun kalit hisoblanadi.

2. O'smirlarda keng tarqalgan yallig'lanish kasalliklari [2.4.6].

2.1 Nafas olish tizimi kasalliklari. Angina va tonsillit: Ko'pincha streptokokklar yoki stafilokokklar keltirib chiqaradigan bu holatlar tomoq og'rig'i, yutish qiyinligi, isitma va limfa tugunlarining shishishi bilan tavsiflanadi. Og'ir holatlar xo'ppoz shakllanishiga, revmatik isitmaga yoki davolanmasa, glomerulonefritga olib kelishi mumkin. Bronxial astma: nafas olish yo'llarining surunkali yallig'lanishi, xirillash, nafas qisilishi va yo'talish. Nafas ko'pincha allergenlar, atrof-muhitni ifloslantiruvchi moddalar yoki respirator infektsiyalar tomonidan qo'zg'atiladi va bronxodilatatorlar va yallig'lanishga qarshi dorilar bilan uzoq muddatli davolanishni talab qiladi. Pnevmoniya: o'pkaning bakterial, virusli yoki qo'ziqorin infektsiyalari isitma, ko'krak og'rig'i, samarali yo'tal va nafas olish qiyinlashuvi kabi belgilarga olib keladi. Og'ir holatlar plevral efüzyon yoki sepsis kabi asoratlarni keltirib chiqarishi mumkin, bu shoshilinch tibbiy yordamni talab qiladi [12,1,15,8].

2.2 Siydik chiqarish yo'llari infektsiyalari (UTI). O'smirlarda, ayniqsa ayollarda siydik chiqarish kanallarining qisqarishi va jinsiy balog'at davridagi gormonal

o'zgarishlar tufayli UTI tez-tez uchraydi. Alomatlar orasida tez-tez siyish, siyish paytida yonish hissi, qorinning pastki qismida og'riqlar, bulutli yoki yomon hidli siydik kiradi. Takroriy infektsiyalar tizimli anormalliklarni ko'rsatishi yoki qo'shimcha tekshiruvni talab qilishi mumkin.

2.3 Oshqozon-ichak kasalliklari. Apandisit: appenditsitning o'tkir yallig'lanishi qorinning o'ng pastki kvadrantida kuchli og'riqlar, ko'ngil aynishi, qusish va isitma bilan namoyon bo'ladi. Kechiktirilgan tashxis yorilish va peritonitga olib kelishi mumkin, bu esa tezkor jarrohlik aralashuvni juda muhim qiladi. Yallig'lanishli ichak kasalligi (IBD): Oshqozon-ichak traktining surunkali yallig'lanishi, shu jumladan Kron kasalligi va yarali kolit, diareya, qorin og'rig'i, rektal qon ketish va vazn yo'qotish kabi alomatlarga olib keladi. Ushbu shartlar uzoq muddatli tibbiy va ovqatlanishni boshqarishni talab qiladi.

2.4 Bo'g'imlar va mushak-skelet tizimining yallig'lanishi.

Voyaga etmaganlar romatoid artriti: og'riq, shish, qattiqlik va davolanmasa, qo'shma deformatsiyalarga olib keladigan surunkali bo'g'imlarning yallig'lanishi. Ertalabki qattiqlik va nosimmetrik qo'shma ishtirok umumiy xususiyatlardir. Reaktiv artriti: infektsiyalar tomonidan qo'zg'atilgan bu holat qo'shma og'riqlar, kon'yunktivit va uretritni o'z ichiga oladi. U gastrointestinal yoki genitouriya infektsiyalaridan keyin paydo bo'lishi mumkin va ko'pincha multidisipliner yondashuvni talab qiladi. Osteomielit: bakterial infektsiyalar natijasida kelib chiqqan suyakning yallig'lanishi, ko'pincha mahalliy og'riq, shishish va isitma bilan namoyon bo'ladi. Surunkali asoratlarni oldini olish uchun erta tashxis qo'yish va antibiotik terapiyasi muhim ahamiyatga ega.

3. Alomatlar va klinik belgilar. O'smirlardagi yallig'lanish kasalliklari turli xil alomatlar bilan namoyon bo'ladi, ular ta'sirlangan organ tizimiga qarab o'zgaradi. Ba'zi umumiy belgilarga quyidagilar kiradi:

Isitma: ko'p holatlarda mavjud bo'lgan tizimli yallig'lanishning o'ziga xos belgisi. Mahalliy og'riqlar: tomoq og'rig'i (angina), qorin og'rig'i (appenditsit) yoki qo'shma og'riqlar (artrit). Nafas olishda qiyinchiliklar: astma va pnevmoniyada xirillash, nafas qisilishi yoki yo'tal. Siydik chiqarish belgilari: UTIda dizuriya, shoshilinchlik va gematuriya. Oshqozon-ichak traktining buzilishi: IBDda diareya, shishiradi va rektal qon ketish. Charchoq va vazn yo'qotish: IBD yoki revmatoid artriti kabi surunkali yallig'lanish sharoitida tez-tez uchraydi [2,5,9].

4. Diagnostik yondashuvlar. 4.1 Klinik tekshiruv.

Batafsil tarix va fizik tekshiruv o'ziga xos simptomlarni aniqlashga va kasallikning og'irligini baholashga yordam beradi. Hayotiy belgilarni, mahalliy simptomlarni va isitma, toshma yoki limfadenopatiya kabi tizimli xususiyatlarni kuzatish juda muhimdir.

4.2 Laboratoriya tadqiqotlari. Qon testlari: oq qon hujayralari sonining ko'payishi, C-reaktiv oqsil (CRP) va eritrotsitlar cho'kish tezligi (ESR) yallig'lanishni ko'rsatadi. Otoantikor testlari otoimmün kasalliklarni aniqlashga yordam beradi. Siydik tahlili: UTIda leykotsitlar, nitritlar va bakteriyalarni aniqlaydi. Proteinuriya yoki gematuriya buyrakning shikastlanishini ko'rsatishi mumkin. Mikrobiologik madaniyatlar: infeksiyalarda qo'zg'atuvchi patogenlarni aniqlang, maqsadli terapiyani boshqaring. Biomarkerlar: Prokalsitonin va interleykin-6 bakterial va virusli infeksiyalarni ajratish uchun o'ziga xos belgilar sifatida paydo bo'ladi [11,6,1,4].

4.3 Tasvirga oid tadqiqotlar. Ultratovush tekshiruvi: appenditsit, buyrak infeksiyalari va qo'shma oqmalarni aniqlash uchun foydalidir. Doppler ultratovush tekshiruvi yallig'langan to'qimalarda qon oqimining anormalliklarini baholashi mumkin.

Radiografiya va kompyuter tomografiyasi: pnevmoniya, sinish yoki xo'ppozlarni tashxislash uchun batafsil tasvirlarni taqdim eting. KT ayniqsa qorin bo'shlig'i va tos a'zolarining yallig'lanish kasalliklarida foydalidir.

MRI: Yumshoq to'qimalar va bo'g'imlarning yallig'lanishini, ayniqsa otoimmün sharoitda baholash uchun samarali. Endoskopiya va biopsiya: IBD diagnostikasi va shilliq qavatning yallig'lanishini baholash uchun zarurdir [2].

5. Davolash usullari. Yallig'lanish kasalliklarini davolash asosiy sababga, og'irlik darajasiga va bemorga xos omillarga bog'liq. Ko'pincha multidisipliner yondashuv talab etiladi.

5.1 Farmakologik aralashuvlar. Antibiotiklar: tonzillit, pnevmoniya va UTI kabi bakterial infeksiyalar uchun birinchi darajali davolash. Dastlab keng spektrli antibiotiklar qo'llaniladi, so'ngra madaniyat natijalariga asoslangan maqsadli terapiya qo'llaniladi. Antiviral dorilar: Viruslar keltirib chiqaradigan kasalliklar, masalan, pnevmoniya yoki virusli gastroenteritning ayrim turlari uchun ishlatiladi. Steroid bo'lmagan yallig'lanishga qarshi dorilar (NSAIDlar): artrit, IBD va boshqa holatlarda og'riqni engillashtiradi va yallig'lanishni kamaytiradi. Uzoq muddatli foydalanish oshqozon-ichak traktining nojo'ya ta'sirini kuzatishni talab qiladi [3,8,10]. Kortikosteroidlar: astma kuchayishi, IBD alevlenishi yoki otoimmün kasalliklar kabi og'ir yoki surunkali yallig'lanish uchun buyuriladi. Chiqib ketish belgilarining oldini olish uchun toraytirish juda muhimdir. Immunosuppressantlar va biologik preparatlar: Immun reaksiyalarini nazorat qilish uchun balog'atga etmagan artrit yoki IBD kabi otoimmün kasalliklarda qo'llaniladi. Misollar, metotreksat va yallig'lanish yo'llariga qaratilgan monoklonal antikorlarni o'z ichiga oladi [14].

5.2 Qo'llab-quvvatlovchi yordam. Tiklanish davrida etarli darajada hidratsiya, dam olish va ovqatlanishni qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. Fizioterapiya va kasbiy terapiya artritda qo'shma harakat va funktsiyani saqlashga yordam beradi.

6. Oldini olish strategiyalari. Emlash: respirator infeksiyalar, gepatit va boshqa yuqumli kasalliklardan himoya qiladi. Gigiena amaliyotlari: qo'llarni muntazam yuvish, shaxsiy gigiena va xavfsiz oziq-ovqat bilan ishlash infeksiyalarning tarqalishini oldini oladi. Sog'lom turmush tarzi: muvozanatli ovqatlanish, muntazam jismoniy mashqlar va etarli uyqu immunitetni mustahkamlaydi va surunkali kasalliklar xavfini kamaytiradi.

Triggerlardan qochish: astmada allergenlarni aniqlash va oldini olish va IBDda parhez tetikleyicileri. Muntazam skrining: Muntazam tibbiy tekshiruvlar erta bosqichda kasalliklarni aniqlash va boshqarishga yordam beradi [1,3,5].

7. Statistik tahlil. Epidemiologiya: Yaqinda o'tkazilgan tadqiqotlarga ko'ra, o'smirlarning 30-40 foizi har yili kamida bir marta yallig'lanish kasalligini boshdan kechirishadi. UTIlar eng keng tarqalgan bo'lib, 25% hollarda respirator infeksiyalar (20%) va oshqozon-ichak kasalliklari (15%).

Trendlar: IBD va balog'atga etmagan bolalar artriti kabi otoimmün kasalliklarning tarqalishi o'sib bormoqda, so'nggi o'n yil ichida 10% ga o'sdi. Kasalxonaga yotqizish: Yallig'lanish kasalliklari o'smirlar kasalxonasiga yotqizilganlarning 18 foizini tashkil qiladi, o'rtacha bo'lish muddati 3-5 kun. Laboratoriya ma'lumotlari: Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, yuqori CRP (>10 mg / L) bakterial infeksiyalarning 90% da mavjud, virusli infeksiyalar esa odatda normal yoki biroz yuqori darajalarni ko'rsatadi.

8. Erta tashxis qo'yish va davolashning ahamiyati Yallig'lanish kasalliklarini erta aniqlash: Kasallikning rivojlanishi va surunkali asoratlarning oldini olish. Kasalxonaga yotqizish va sog'liqni saqlash xarajatlarini kamaytirish. O'smirlarning umumiy hayot sifati va funktsional natijalarini yaxshilash. Surunkali vaziyatlarning o'smirlar va ularning oilalariga psixologik va ijtimoiy ta'sirini kamaytiradigan o'z vaqtida choralar ko'rishga imkon bering.

9. Tadqiqotlar va kelajak yo'nalishlari. Molekulyar biologiya va immunologiya bo'yicha olib borilayotgan izlanishlar yallig'lanish kasalliklarini davolashda shaxsiylashtirilgan tibbiyotga yo'l ochmoqda. Biomarkerlar va genetik testlar kabi ilg'or diagnostika vositalarini ishlab chiqish erta aniqlashga yordam beradi.

kamroq nojo'ya ta'sirlar bilan samaraliroq va maqsadli davolashni va'da qiladi [7,11,9].

Ta'lim, emlash va profilaktika yordamiga qaratilgan sog'liqni saqlash sohasidagi tashabbuslar yallig'lanish kasalliklari yukini sezilarli darajada kamaytirishi mumkin.

Xulosa. O'smirlardagi yallig'lanish kasalliklari salomatlik uchun jiddiy muammolarni keltirib chiqaradi. Samarali boshqarish uchun keng qamrovli klinik baholash, ilg'or diagnostika usullari va o'z vaqtida terapevtik aralashuvlar muhim ahamiyatga ega. Profilaktik chora-tadbirlar va sog'lomlashtirish bo'yicha ma'rifiy ishlar

ushbu kasalliklarning tarqalishini kamaytirish va o'smirlar o'rtasida uzoq muddatli salomatlikni mustahkamlashda muhim rol o'ynaydi. Tibbiyot xodimlari, o'qituvchilar va oilalarning birgalikdagi sa'y-harakatlari o'smirlarning to'liq salomatlik salohiyatiga erishishini ta'minlash uchun juda muhimdir [14].

Foydalanilgan Adabiyotlar

1. Tursunov Feruz O'Ktam O'G'Li, Raximova Gulchiroy Olim Qizi, Isroilova Umidaxon, Turayeva Shaxnoza ASSESSMENT OF CARBOHYDRATE METABOLISM IN PATIENTS WITH DIABETES AND COVID-19 // ReFocus. 2022.
2. Кудратова З.Э., Турсунов Ф.У., Мусаева Ф.Р., Абдулхаев Иброхим АТИПИК МИКРОФЛОРА ЭТИОЛОГИЯЛИ Ў ТКИР ОБСТРУКТИВ БРОНХИТЛАРИНИНГ Ў ЗИГА ХОС КЛИНИК КЕЧИШИ // ReFocus. 2022.
3. Feruz O'ktam o'g T. et al. Qandli diabet va covid-19 bilan kasallangan bemorlarda glikemiya va glyukozuriya taxlili //Journal of new century innovations. – 2023. – T. 23. – №. 1. – C. 94-98.
4. Dilshod ogli X. H., Uktam ogli T. F. RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDA ICHIMLIK SUVINI TOZALASH VA MUAMMOLAR. – 2023.
5. Burkhanova D. S., Tursunov F. O., Musayeva F. THYMOMEGALY AND THE STATE OF HEALTH OF CHILDREN IN THE FIRST YEAR OF LIFE //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2023. – T. 11. – №. 10. – C. 62- 64.
6. Feruz O'ktam o'gli T., Mengdobilovich M. N. ANALYSIS OF GLYCEMIA AND GLUCOSURIA IN PATIENTS WITH DIABETES AND COVID-19 //Open Access Repository. – 2023. – T. 4. – №. 2. – C. 177-181.
7. GLOMERULONEFRIT KASALLIGIDA SITOKINLAR AHAMIYATI LK Isomadinova, FA Daminov Journal of new century innovations 49 (2), 117-120
8. СОВРЕМЕННАЯ ЛАБОРАТОРНАЯ ДИАГНОСТИКА ХРОНИЧЕСКОГО ПИЕЛОНЕФРИТА У ДЕТЕЙ ЛК Исомадинова, ФА Даминов Journal of new century innovations 49 (2), 112-116
9. SAMARQAND TUMANI KESIMIDA HOMILADOR AYOLLARDA VITAMIN D YETISHMOVCHILIGI QZEMF Isomadinova L.K JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS 45 (1), 177-180
10. Dushanova G. A., Nabiyeva F. S., Rahimova G. O. FEATURES OF THE DISTRIBUTION OF HLA-ANTIGENS AMONG PEOPLE OF THE UZBEK NATIONALITY IN THE SAMARKAND REGION //Open Access Repository. – 2023. – T. 10. – №. 10. – C. 14-25.
11. Berdiyaroova Sh.Sh., Ahadova M.M., Ochilov S.A. COMPLICATIONS OF TREATMENT OF ACUTE HEMATOGENOUS OSTEOMYELITIS,

LITERATURE REVIEW, Galaxy International Interdisciplinary Research Journal 293-298

12. Kudratova Zebo Erkinovna, Karimova Linara Alixanovna Age-related features of the respiratory system // ReFocus. 2023. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/age-related-features-of-the-respiratory-system>.
13. Бердиярова Ш.Ш., Юсупова Н.А., Ширинов Х.И. Клинико-лабораторная диагностика внебольничных пневмоний у детей, Вестник науки и образования, 80-83
14. Isomadinova L.K. Qudratova Z.E. Shamsiddinova D.K.Samarqand viloyatida urotiliz kasalligi klinik-kechishining o'ziga xos xususiyatlari. Central asian journal of education and innovation №10. 2023, P. 51-53
15. Berdiyaroova Sh.Sh., Yusupova N.A., Murtazaeva N.K., Ibragimova N.S. Clinical and laboratory features of chronic hematogenic osteomyelitis// TJM - Tematics journal of Microbiology ISSN 2277-2952 Vol-6-Issue-1-2022, P. 36 – 43.